

добычи угля, выявлены причины сложной ситуации украинской угольной отрасли. В дальнейшем планируется дальнейшее изучение мирового рынка угля, разработка мер по улучшению положения Украины в этой сфере.

### Литература

1. Уланенко Б.Б. Состояние условий и охраны труда на предприятиях угольной промышленности// Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету. Том 3/ Ред. Кол. Беспалова С.В. та ін.. – Донецьк: ДонНУ, 2009.-274 с.

2. World Coal Institute: Coal facts, 2009 edition [Electronic resource]//World Coal Institute reports, 2009:Proceedings. – Mode of access: WWW.URL: [http://www.worldcoal.org/bin/pdf/original\\_pdf\\_file/coal\\_factsnewversion09\(15\\_09\\_2010\).pdf](http://www.worldcoal.org/bin/pdf/original_pdf_file/coal_factsnewversion09(15_09_2010).pdf). – Title from the screen.

3. World Coal Institute: Coal and Society [Electronic resource]//World Coal Institute data, 2010:Proceedings. – Mode of access: WWW.URL: <http://www.worldcoal.org/coal-society/>

4. U.S. Energy Information Administration: international energy statistics [Electronic resource]// U.S. Energy Information Administration statistics, 2000-2009: Proceedings. – Mode of access: WWW.URL: <http://tonto.eia.doe.gov/cfapps/ipdbproject/IEDIndex3.cfm?tid=1&pid=1&aid=24> – Title from the screen.

5. U.S. Energy Information Administration: Steam Coal Prices for Electricity Generation [Electronic resource]// U.S. Energy Information Administration statistics, 2000-2009: Proceedings. – Mode of access: WWW.URL:<http://www.eia.doe.gov/emeu/international/stmforelec.html> – Title from the screen.

**УДК: 669 (477)**

### **РОЗВИТОК МЕТАЛУРГІЙНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ.**

**Валітов Р.С.**  
**Гурова В.О.**

**Постанова проблеми.** Актуальність розвитку металургійного комплексу в Україні завжди була актуальна, як фактор створення стабільного росту економіки. Гірничо-металургійний комплекс України зараз забезпечує близько 27% валового внутрішнього продукту та понад 40% валютних надходжень. Розвитку та стимулювання металургії в Україні в умовах кризи просто

необхідно, створивши сприятливі умови для даної галузі, країна зможе вийти на піку зростання і забезпечити стабільне економічне зростання. На світовому ринку металопродукції присутня велика кількість країн, які є потужними гравцями і складають велику конкуренцію. Україна успадкувала потужну металургійну галузь, але зараз металургія потребує державної підтримки, дотацій, гнучких кредитів. Тільки за умови цільової підтримки металургійної галузі, ми зможемо скласти конкуренцію на світовому ринку.

Проблемі розвитку металургійного комплексу приділяли такі вчені як С. Гріценко, В. Грановський, В. Чайка, О. Алехін, В. Бандуров, О. Блізнюк, С. Кольцов, О. Зайцев, О. Юзов.

**Формулювання цілей дослідження.** Головним завданням дослідження є аналіз продуктивних напрямків щодо розвитку галузі в цілому і підвищення конкурентоспроможності металопродукцій і вихід на мирові ринки збуту.

**Виклад основного матеріалу.** Швидкому виходу з кризи вітчизняної металургії може сприяти розвиток внутрішнього ринку металопродукції, на якому поки теж спостерігаються негативні тенденції: падає попит з боку будівельної галузі, машинобудування, трубної промисловості і ін. За перші 2 місяці 2009 року споживання металопродукції в Україні знизилося на 55,1 % - до 685,2 тис. тонн порівняно з аналогічним періодом попереднього року, при цьому за рахунок девальвації гривні обсяг імпорту зменшився на 87,2% до 48,2 тис. тонн. За вказаний період трубні підприємства скоротили споживання сталі на 47,3% (до 196,2 тис. грн.), будівельні на 68,7% (до 11,9 тис. тонн), машинобудівний комплекс на 71,2% (до 82,5 тис. тонн), підприємства ГМК на 21,1% (до 128,3 тис. тонн).

На сьогоднішній день більше 40% сталі в Україні випускається застарілим мартенівським засобом. Дана технологія відрізняється значною енерго- і матеріаломісткістю, внаслідок чого мартени вже давно майже не використовуються, окрім країн колишнього Радянського Союзу та Індії. При цьому на частку України припадає близько 40% світового виробництва мартенівської сталі. Найбільшими підприємствами з виплавки сталі в Україні є: Метінвест Холдинг, ІСД, ArcelorMittal Кривий Ріг, ММК ім. Ілліча, МК Запоріжсталь.

В останні роки багато вітчизняних металургійних комбінатів приступили до реалізації ряду масштабних інвестиційних проектів, у тому числі із заміни мартенівських печей на конвертери, і очікувалося, що до 2012 року частка мартенівської сталі в Україні буде зведена до мінімуму. Так, вже наприкінці 2007 року на Алчевському МК був введений в експлуатацію перший конвертер потужністю 3 млн. тонн на рік. Металургійний комбінат "Запоріжсталь" на початку квітня 2008 року уклав контракт з фірмою Siemens-VAI (Австрія-Німеччина) на постачання устаткування для будівництва конвертерного цеху.

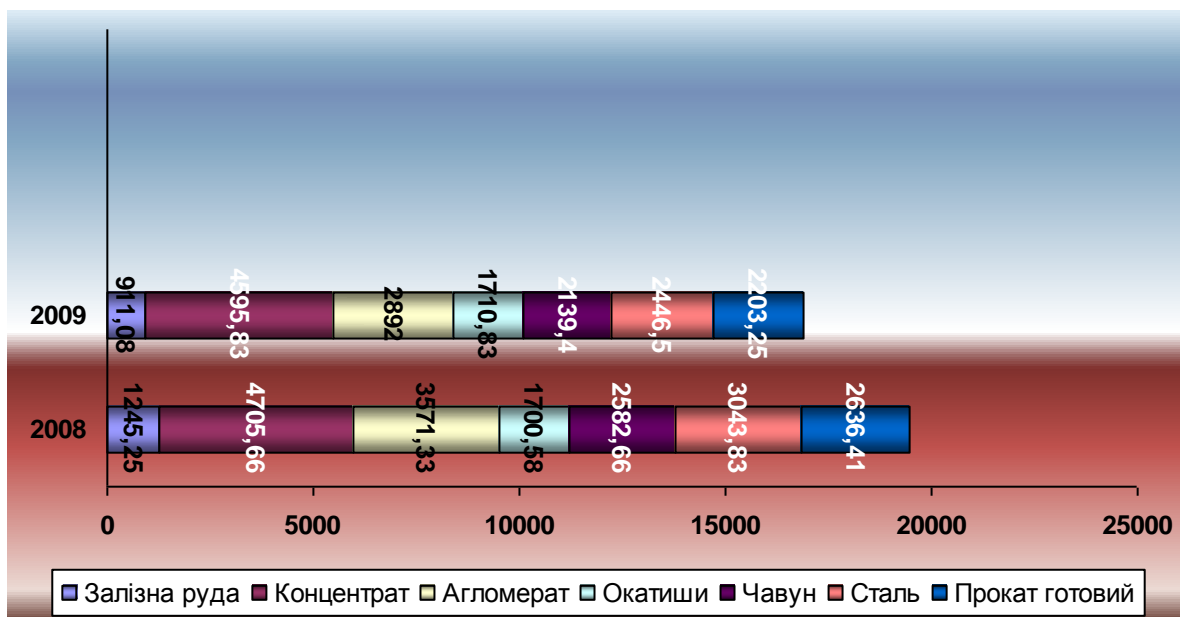


Рис.1. Показники випуску металопродукції за 2008-2009 р.

Потужність цеху складе 4,7 млн. тонн литої заготовки на рік, запланований термін введення конвертерного виробництва в експлуатацію 2012 рік. На комбінаті "АрселорМіттал Кривий Ріг" планувалося до 2012 року побудувати конвертерне виробництво потужністю 5 млн. тонн на рік. Донецьким металургійним заводом до кінця 2009 року було заплановано запустити електропіч продуктивністю 1,8 млн. тонн. Інтерпайп в 2008 році почав будівництво електросталеплавильного комплексу потужністю 1,3 млн. тонн на рік. Його запуск передбачалося здійснити до кінця 2009 року.

Ще однією істотною проблемою вітчизняної металургії є її орієнтація переважно на зовнішні ринки (близько 80% продукції реалізується на експорт), що робить її чутливою до кон'юнктури світових ринків чорних металів, а також застосування різних дискримінаційних заходів щодо українського експорту в різних країнах. До того ж до 50% українського експорту металопродукції припадає на напівфабрикати, які найбільш чутливі до коливань попиту і цін.

Довгострокова стратегія розвитку галузі має бути орієнтованою головним чином на розвиток внутрішнього ринку, що знайде відображення у поступовому зростанні обсягів споживання металопродукції. За прогнозами, розширення внутрішнього ринку металопродукції зумовить поступове скорочення обсягів експорту металу ( у 2011 р. частка експорту металопродукату у його виробництві має не перевищувати 60%)

Принципово важливим завданням формуванням та розвитку ефективного внутрішнього ринку металопродукції України є створення і практична реалізація механізмів, спрямованих на установлення взаємозв'язків між виробниками продукції та її споживачами. З цією метою конструктивними,

будуть такі напрями удосконалення економіко-правового поля державної промислової політики у сфері гірничо-металургійного комплексу:

- опрацювання та ухвалення Закону «Про пріоритетне використання вітчизняної промислової продукції інвестиційного попиту». Найважливішою складовою цього нормативного акту має стати запровадження мораторію на використання імпортованих матеріалів (у тому числі металопродукції), аналоги яких виробляються в Україні, а також і при реалізації спільних проектів (в автомобілебудуванні, модернізації шляхового господарства, будівництво тощо);

- розроблення конкретних заходів державної промисловості політики, спрямованої на забезпечення реальної участі держави в процесах реконструкції і технічного переозброєння ГМК, створення нових міжгалузевих організаційних структур, які сприятимуть вирішенню проблем інвестування в процеси технологічної модернізації галузі;

- у рамках пріоритетних державних програм – розробка заходів державної підтримки кредитування галузей промисловості – споживачів металопродукції, зокрема, машинобудування, будівництва.

Україна має великі можливості для економічного розвитку ГМК. Забезпеченість ресурсами, робочою силою, в тому числі і кваліфікованими кадрами, спроможність заробляти валюту, протягом тривалого часу вирішувати соціальні проблеми, інвестувати власні кошти в технологічне оновлення – все це сприяє подальшому розвитку металургії. Металургія може повністю забезпечити випуск вітчизняної машинобудівної продукції з орієнтацією на потреби модернізації матеріально-технічної бази галузей економіки, що не лише дасть імпульс для відродження машинобудування в Україні, а й дозволить металургам розширити зовнішній ринок металопродукції.

Експортна орієнтація металургії створює небезпечну залежність від кон'юнктури світових ринків металопродукції. Це несе загрозу не лише діяльності галузі, а й економіці країни в цілому. За таких умов саме під час кризи необхідно постійно здійснювати моніторинг ситуації на ринках металу, щоб своєчасно запобігти ризикам.

Водночас велика увага металургів має бути приділена проблемі забезпечення конкурентоспроможності металопродукції за рахунок зниження матеріало – та енерговитратності виробництва. В Україні великі обсяги сталі виробляються у мартенівських печах. Така технологія вимагає значних енерговитрат (майже у 20 разів вищих у порівнянні з киснево-конверторною технологією).

Розв'язання проблеми конкурентоспроможності вітчизняної металопродукції тісно пов'язане із забезпеченням збалансованої діяльності всього ГМК – від виробництва залізорудної сировини, феросплавів, коксу, перероблення металобрухту, енергетичного і транспортного забезпечення до

власне виробництва і реалізації прокату. Складності забезпечення такої збалансованості пов'язані з тим, що ГМК – це комплекс галузей з різним техніко-економічним рівнем розвитку, фінансовим станом, різними можливостями й інтересами у сфері експорту, а також жорсткими вимогами СОТ щодо всіх видів субсидування виробництва. Програма гармонійного і збалансованого розвитку ГМК у складі всіх його виробництв, підпорядкована єдиній меті – виробництву конкурентоспроможної металопродукції для задоволення, насамперед, внутрішнього попиту, а також із урахуванням інтересів самих суміжників, має чітко визначити внутрішні зв'язки між ними, а також функції державного управління цим комплексом.

Також дуже суттєвою проблемою є продаж Криворіжсталі у 2005 році, комбінат, який складався з гірничо – збагачувального комплексу, коксохімічного та металургійного виробництва. Криворіжсталь була одним із найперспективніших підприємств у світі. Підприємство займало на внутрішньому ринку монопольне положення за багатьма товарними позиціями з потужним металургійним циклом розрахованим на щорічний випуск понад 6 млн. тон прокату, близько 7 млн. тон сталі і понад 7,8 млн тон чавуна і кожний рік показники випуску металу зростали. Перед проведенням приватизації держава повинна була ретельно аналізувати фінансовий стан підприємства, можливості розвитку, що було фактором впливу на зростання національної економіки, для того щоб мати нові шляхи розвитку на внутрішньому ринку і стабільний рівень розвитку на зовнішньому.

На початку 2009 року ситуація в українській металургії стабілізувалася, а обсяги виробництва дещо зросли в порівнянні з останнім кварталом попереднього року. Однак рівень завантаження виробничих потужностей залишається низьким, а спад виробництва в порівнянні з аналогічним періодом 2008 року становить майже 40% (у січні-березні 2009 року вітчизняними металургами було виплавлено 6,8 млн. тонн сталі). До того ж на початку весни не відбулося поживлення попиту на металопродукцію на світовому ринку, прогнозованого багатьма експертами, а ціни продовжують залишатися на низькому рівні.

Розвитку внутрішнього ринку металопродукції могла б сприяти реалізація масштабних інвестиційних проектів. Інвестиції в подібні проекти в Україні протягом останніх років не перевищували 1-2% ВВП (у країнах Центральної Європи 4-5%). Таких обсягів капіталовкладень чи вистачає для підтримки інфраструктурної системи на існуючому рівні, а, з огляду на рівень розвитку та зношення вітчизняних доріг, мостів, аеропортів, потрібні набагато більші інвестиції в дану сферу.

Необхідно провести низку реформ, для створення сприятливих умов для розвитку металургійної галузі:

- розробити систему надання металургам і підприємств із суміжних галузей пільгових кредитів;

- збільшити термін повернення валютної виручки;

- зменшити залізничні тарифи;

- зменшити тарифи на електроенергію та ціни на газ;

- звільнити від ПДВ імпорт обладнання.

- створення плану реформування та модернізації ГМК.

Поштовхом до активізації інфраструктурних проектів в Україні могла б стати підготовка до проведення в Україні фінальної частини Євро-2012. Варто відзначити, що на сьогоднішній день існує ряд проблем, вирішення яких могло б сприяти збільшенню обсягів інфраструктурного будівництва в Україні. По-перше, необхідно підготувати перелік і технічне обґрунтування пріоритетних національних проектів, які на сьогоднішній день існують переважно в декларативної формі. По-друге, слід забезпечити на законодавчому рівні більш прозорий і ефективний механізм витрачання державних коштів. По-третє, що найбільш актуально в умовах економічної кризи та скорочення доходів бюджету, необхідно розробити та впровадити механізми залучення приватного капіталу до реалізації державних проектів.

Варто все ж зазначити, що, незважаючи на значний спад обсягів виробництва, українські металургійні компанії мають досить високий запас міцності. Девальвація національної валюти в кінці 2008 року сприяла підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних металургів. Зниженню собівартості виробництва сталі, також сприяло здешевлення сировини. При цьому в кращому становищі перебувають вертикально-інтегровані компанії, забезпечені власною сировинною базою, а саме підприємства холдингу Метінвест (Азовсталь і Енакієвський метзавод), а також ArcelorMittal Кривий Ріг.

**Висновки.** Підводячи підсумок можна сказати, що тільки при спільній роботі держави та бізнесу, можливо вивести металургійний комплекс з застою в умовах світової кризи. Кроки щодо модернізації та реформування галузі необхідно здійснювати негайно так ГМК отримає поштовх для стабільного зростання.

## Література

1.. Зайцев О. Новые инвестиционные программы меткомбинатов // Металл. – 2009 г. - №2 С. 34-43

2. Мазур В., Смирнов. О.,Іванова. А. Шляхи розвитку горно-металургійного комплексу Укр.// Економіка України. – 2009 р.-№4 С.4-9.

3. Макогон Ю., Гірничо-металургійний комплекс України : Міфи и реальності// «Дзеркало тижня».-2005 р.-3 вересня №34.

4. Янковский В., Металлургия// Бизнес. 2008 г. 22 августа –С.74-76.

5. Юзов О.В., Седых А.М. Реструктуризация мировой черной металлургии // Черная металлургия. – 2008 г. №3. С. 13-22.

6. Чайка В.В. Основные направления инновационной деятельности на предприятиях черной металлургии Украины // Вісник Хмельницького університету. – Т.3. Економічні науки. – 2006. -№4. С. 210-214.

**УДК 94: 291. 2**

## **КУЛЬТ ДЕМЕТРЫ В АРХЕОЛОГИЧЕСКИХ ПАМЯТНИКАХ ЕВРОПЕЙСКОГО БОСПОРА**

**Вахрамеева А.В.  
Шепко Л.Г.**

Религия занимала особое положение в культурной, общественной жизни древнегреческих полисов. Культы почитавшихся богов и героев подразделялись по характеру сакральных действий – на государственные и частные.

Обычно пантеон состоял из олимпийских или отождествляемых с ними божеств. Будучи перенесенными колонистами на новую родину они приобретали некоторые особенности. Различные политические, социально-экономические процессы, происходившие в греческих полисах, оказывали влияние на состав и структуру государственных культов.

Одним из наиболее почитаемых божеств была Деметра – богиня плодородия и земледелия, дочь Кроноса и Реи и сестра Зевса. Ей посвящены V и XIII гимны Гомера, VI гимн Каллимаха, XL орфический гимн. В мифе о Деметре, оформившемся в древнем центре её культа — аттическом поселении Элевсине, отразилось представление о периодическом умирании и возрождении растительного мира. Здесь в главном священном месте Деметры в течение 9 дней месяца боэдромиона (сентября) проходили Элевсинские мистерии – великие таинства, символически представлявшие горе Деметры, её странствия в поисках дочери Персефоны.[<sup>1</sup>, 63-68; 72-107] «Жертвенный чин показала священный и всех посвятила в таинства. Святы они и велики. Об них ни расспросов делать не должен никто, ни ответа давать на расспросы: в благоговение великом к бессмертным уста замолкают. Счастливы те из людей земнородных, кто таинство видел. Тот же, кто им непричастен, по смерти не будет вовеки доли подобной иметь в многосумрачном царстве подземном...» (Ном. Нумн. V 470-480.)

Деметра имела свойственные только для её культа атрибуты, в которых тесно переплеталась земледельческая и хтоническая символика: ячменные и пшеничные колосья, венок из колосьев, снопы, мак, реже - цветы и плоды,